

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 8

(2003–2004)

Om lov om endringer i lov 29. juni 1990
nr. 50 om produksjon, omforming,
overføring, omsetning, fordeling og bruk
av energi m.m. (energiloven)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	3.2	Innføring av hjemmel for delegasjon i forbindelse med rasjonering	11
2	Lovforslagets bakgrunn	5	3.3	Unntak fra forvaltningsloven	12
2.1	Bakgrunn for forslaget	5	3.4	Ny § 7–7 om overtredelsesgebyr	13
2.2	Høringen	5	3.5	Ny § 7–8 om foretak	14
2.3	Høringsinstansenes syn	6			
2.3.1	Forslaget om innføring av hjemmel for delegasjon i forbindelse med rasjonering	6	4	Økonomiske og administrative konsekvenser	15
2.3.2	Forslaget om unntak fra forvaltningsloven	8	5	Merknader til de enkelte bestemmelser	15
2.3.3	Forslaget om innføring av regler om overtredelsesgebyr	9			
2.4	Utkast til lovproposisjon	10		Forslag til lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)	16
3	Departementets forslag	10			
3.1	Nærmere om KBO	10			

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 8

(2003–2004)

Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

*Tilråding fra Olje- og energidepartementet av 24. oktober 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes det forslag til endringer i energiloven § 5A-2 om rasjonering.

Begrunnelsen for forslaget er behovet for en klargjøring av hjemmelen til å kunne delegere myndighet utover de ordinære rammene i forbindelse med gjennomføring av rasjonering.

Det foreslås å innføre særskilt hjemmel for at rasjoneringsmyndigheten kan delegere myndighet til Kraftforsyningens beredskapsorganisasjon (KBO).

Det foreslås også å innta en bestemmelse i § 5A-2 om unntak fra forvaltningslovens klageregler for enkeltvedtak som treffes av rasjoneringsmyndigheten eller KBO i forbindelse med gjennomføring av rasjonering. I tillegg foreslås et unntak fra forvaltningsloven kapittel II om habilitet. Klageadgang på slike vedtak vil etter departementets vurdering motvirke en effektiv og rasjonell gjennomføring av rasjonering. En direkte anvendelse av habilitetsreglene i forvaltningsloven vil etter departementets vurdering kunne vanskeliggjøre bruk av KBO som krisehåndteringsapparat i slike situasjoner.

Videre foreslås det å innføre nye §§ 7–7 og 7–8 i energiloven om overtredelsesgebyr og illeggelse av overtredelsesgebyr overfor foretak knyttet til overtredelse av energiloven § 5A-2 om rasjonering,

samt bestemmelser og pålegg gitt i medhold av denne lovbestemmelsen. Bakgrunnen for forslaget er behovet for mer effektive og hensiktsmessige sanksjoner i forbindelse med gjennomføring av rasjonering.

2 Lovforslagets bakgrunn

2.1 Bakgrunn for forslaget

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) fastsatte den 16. desember 2002 forskrift om beredskap i kraftforsyningen med ikrafttredelse 1. januar 2003. I den forbindelse ble det reist spørsmål om å få klargjort lovhjemmelen for å delegere vedtaksmyndighet til KBO for tiltak i forbindelse med rasjonering etter energiloven § 5A-2.

I en operativ fase av en rasjoneringssituasjon vil tiden til å finne løsninger ofte være knapp. At NVE som rasjoneringsmyndighet må treffe vedtak i hvert enkelt tilfelle ved gjennomføring av ulike rasjoneringstiltak vil kunne være for tidkrevende. Videre må NVE i en slik situasjon ha detaljert innsikt i regionale og lokale forhold. I en rasjoneringssituasjon forutsetter det at NVE besitter et operativt apparat med kompetanse, organisasjon og tekniske ressurser som det ikke er lagt opp til at direktoratet skal ha. Vedtaksmyndigheten bør tillegges de en-

Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

heter som står nær utfordringene rasjonering medfører, og som har den beste lokale kunnskap.

2.2 Høringen

Olje- og energidepartementet sendte forslaget på høring den 10. juli 2003 (heretter: høringsutkastet) til følgende institusjoner og organisasjoner:

- Samtlige departementer
- Samtlige fylkesmenn
- Samtlige ledelsesledd i KBO
- Datatilsynet
- Forbrukerrådet
- Konkurransetilsynet
- Statistisk sentralbyrå
- Energibedriftenes Landsforening (EBL)
- Landssamanslutninga av vasskraftkommunar (LVK)
- Kommunenes Sentralforbund (KS)
- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- El og IT forbundet
- Prosessindustriens Landsforening (PIL)
- Norske Energikjøperes Interesseorganisasjon (NEKI)
- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- Universitetet i Oslo, Juridisk fakultet
- Nord Pool ASA
- Forum for Strategisk Nettutvikling
- Kredittilsynet
- Samarbeidande Kraftfylke
- Den Norske Advokatforening (Advokatforeningen)
- Sametinget
- Statnett SF
- Norsk Fjernvarmeforening
- Norske Boligbyggelags Landsforbund A/L
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- Forbrukerombudet
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
- Direktoratet for sivilt beredskap
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Følgende har avgitt realitetsuttalelse:

- Justisdepartementet
- fylkesmannen i Rogaland
- fylkesmannen i Østfold
- fylkesmannen i Hedmark
- fylkesmannen i Vestfold
- fylkesmannen i Hordaland
- NVE
- Konkurransetilsynet
- Forbrukerombudet
- Kraftforsyningens Distriktssjef Hordaland
- Kraftforsyningens Distriktssjef Hedmark

- Kraftforsyningens Distriktssjef Nordland
- Kraftforsyningens Distriktssjef Rogaland
- Kraftforsyningens Distriktssjef Oslo og Akershus
- Kraftforsyningens Distriktssjef Sør-Trøndelag
- Kraftforsyningens Distriktssjef Østfold
- EBL
- KS
- PIL
- Advokatforeningen
- NEKI
- LO
- Samarbeidande Kraftfylke
- Statnett SF
- Norsk Hydro ASA (Hydro)
- Buskerud Kraftnett AS

Etter høringsfristens utløp har departementet avholdt møte med *EBL*, *KS*, *PIL* og *NVE*. På møtet ble høringsutkastet og de ulike organisasjonenes synspunkter til forslagene nærmere diskutert og belyst ytterligere.

2.3 Høringsinstansenes syn

2.3.1 Forslaget om innføring av hjemmel for delegasjon i forbindelse med rasjonering

Departementet foreslo i høringsutkastet å innføre en hjemmel i nytt tredje ledd i energiloven § 5A-2 som åpnet for at rasjoneringsmyndigheten i særtilfeller kunne delegere myndighet til å treffe vedtak ved gjennomføring av rasjonering, herunder til private rettssubjekter.

EBL, *KS*, *KDS Oslo og Akershus* og *KDS Østfold* har stilt spørsmål om ansvaret for å treffe beslutninger om blant annet prioritering på regionalt eller lokalt nivå ved gjennomføring av rasjonering bør fattes av de enkelte nettselskaper eller av et forvaltningsorgan. Disse høringsinstanser peker i hovedsak på at ansvaret for å treffe beslutninger som innebærer prioritering i konkrete situasjoner bør tillegges offentlige myndigheter, og at nettselskaperne som private aktører kun skal utføre pålagte oppgaver i tråd med vedtatte prioriteringer fra disse myndigheter. Flere etterlyser også en presisering av hvem som vil være økonomisk ansvarlig for eventuelle ugyldige vedtak eller feil som begås av de som utøver slik delegert myndighet.

EBL uttaler blant annet:

«Etter vår oppfatning er disse forhold, som både tar hensyn til behovet for å reagere raskt og som beror for at det tas hensyn til lokale forhold, tilstrekkelig. Når det gjelder formell vedtaksmyndighet, kan dette skje ved delegasjon til

Fylkesmannen som allerede har et regionalt samordningsansvar.

Ved at de formelle vedtak fattes av en ordinær myndighet, og ikke av en privat aktør, oppnår en sannsynligvis også større tillit til gjennomføringen av en rasjonering blant de som berøres. Legitimiteten styrkes ved en slik modell.»

KS uttaler blant annet:

«NVE deltar ikke i den konkrete planleggingen i de enkelte nettområdene og har så langt ikke påtatt seg å godkjenne nettselskapenes planer for rasjonering. Det enkelte nettselskapet bærer derfor i dag reelt sett det endelige ansvaret for utarbeidelsen av planene og kvaliteten på disse. Nettselskapene vil bli utsatt for kritikk selv om de etter beste evne forsøker å lage planer for rasjonering som er forsvarlige, rimelige og rettferdige...

Vi oppfordrer derfor OED på det sterkeste å gjennomføre en prinsipiell vurdering av om ikke deler av ansvaret for planleggingen bør overføres på fylkesmannen og kommunene, og da særlig når det gjelder selve prioriteringen av sluttbrukerne. Fylkesmannen, fylkesberedskapsrådet og kommunene har sammen den beste detaljkunnskapen om hva som er de samfunnsmessige vitale virksomhetene i fylket. Nettselskapet vil kunne bidra med forbruksinformasjon og teknisk kunnskap...

Selve den fysiske gjennomføringen av planene når en rasjoneringssituasjon inntreffer må nødvendigvis gjennomføres av nettselskapene ettersom de har hånd om nettet og den tekniske kompetansen... »

KDS Østfold uttaler:

«Etter vårt skjønn vil Fylkesmannen i det enkelte fylke være best egnet som regional rasjoneringsmyndighet. Fylkesmannen kan representere myndighetene med stor troverdighet og nødvendig legitimitet overfor publikum. Rent praktisk vil fylkesberedskapsrådet få en sentral rolle.

Alternativt kan rasjoneringsmyndigheten tillegges KBO. KBOs virksomhet er regulert av forskrifter, lederen er oppnevnt av NVE og omfatter alle nettselskaper i sitt område (fylke). Fylkesberedskapsrådet bør også med KBO som regional rasjoneringsmyndighet være den rådgivende instans.

Ettersom nettselskapene i dag er kommersielle bedrifter med begrenset samfunnskompetanse, mener vi at disse selskapene ikke bør være rasjoneringsmyndighet, men en aktør som iverksetter beslutninger rasjoneringsmyndigheten har fattet.»

Fylkesmannen i Østfold, fylkesmannen i Hedmark, fylkesmannen i Vestfold, fylkesmannen i Rogaland, og fylkesmannen i Hordaland støtter alle departementets forslag om å innføre hjemmel for å kunne delegere myndighet til å fatte vedtak i forbindelse med gjennomføring av rasjonering.

Fylkesmannen i Hedmark uttaler blant annet:

«Når det gjelder spørsmålet om delegering av myndighet til å treffe vedtak i forbindelse med gjennomføring av rasjonering, forutsetter fylkesmannen at Kraftforsyningsens beredskapsorganisasjon (KBO) lokalt og regionalt rådfører seg med kommunene og/eller fylkesmannen i prioriteringsspørsmål.»

Fylkesmannen i Vestfold uttaler:

«Vi vil i tillegg spesielt bemerke viktigheten av nær kontakt mellom KBO og regionale og lokale ledd så som fylkesmann og kommunene. Dette vil gi KBO den avgjørende lokale kunnskapen i en eventuell rasjoneringssituasjon.»

PIL, Hydro, NEKI, Samarbeidande Kraftfylke, Advokatforeningen, KDS Sør Trøndelag, KDS Rogaland, KDS Nordland, KDS Hedmark, KDS Hordaland, Statnett SF, LO, Buskerud Kraftnett AS, NVE, Konkurransetilsynet og Forbrukerombudet støtter i hovedsak forslaget om delegasjon, men ønsker nærmere utdypet krav til nøytralitet, økonomisk ansvar, kvalitet på planleggingen og rollefordeling.

PIL uttaler blant annet:

«Tiden til å finne løsninger vil kunne være knapp i en operativ fase. Det må forutsettes at systemansvarlig gjennom sitt regionale apparat har tilstrekkelig oversikt til å iverksette de "riktige" tiltakene. I slike situasjoner er det viktig å ha korte beslutningsveier. Systemansvarlig må håndtere situasjonen. Forholdet til berørte parter må være avklart på forhånd. Det er derfor en forutsetning at industrien og myndigheten samarbeider om at det «til enhver tid» skal foreligge oppdatert, nødvendig informasjon om konsekvensene ved å rasjonere industrikraftforbruk. Avsavsverdiene må være så korrekte som mulig, slik at grunnlaget for prioritering av de tiltak som eventuelt skal iverksettes blir best mulig.

...

Det er derfor viktig at de rettssubjekter og personer som gis myndighet og innsikt i forbindelse med gjennomføring og planlegging av rasjonering (i følge foreliggende utkast til endring av lovverket) er så nøytrale som mulig, dvs. uten kommersielle interesser i verken produksjon, omsetning eller forbruk av elkraft. Vi antar at nettselskapene er nærmest til å oppfylle et slikt krav. Nettselskaper som skal velge mellom ulike rasjoneringsformer og prioritere tiltak må da avkreves full nøytralitet...»

Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

Hydro uttaler blant annet:

Innledningsvis vil vi uttrykke forståelse for at det i forbindelse med en eventuell rasjonering av elektrisk energi i Norge, kan vise seg nødvendig å delegere rasjoneringsmyndighet, også til private rettssubjekter...

...
Vi vil her spesielt peke på behovet for at det på forhånd utvikles og oppdateres detaljerte rasjoneringsplaner, med prioritering mellom individuelle sluttbrukere av elkraft. Slik prioritering må igjen være basert på de samfunnsmessige konsekvensene av at kraftforbruket rasjoneres...

...
Etter vår oppfatning må det også presiseres at delegasjonsadgangen skal være begrenset til operasjonelle og gjennomføringstekniske forhold. Det vil være uheldig om viktige beslutninger om for eksempel fordeling mellom ulike virksomheter skal tas av private aktører. Det må under enhver omstendighet være en forutsetning at delegasjon bare kan skje til enheter som ikke har kommersielle interesser i rasjonering.»

KDS Sør-Trøndelag uttaler blant annet:

«I praksis er det den daglige operative organiseringen av nettselskapene som fungerer som KBO når KBO trer i kraft. Av den grunn er det lett å si at KBO er nettselskapene. Dette er uheldig i dagens situasjon hvor konkurranse og opparbeidelse av tillit er blitt mye viktigere nå enn tidligere... En konsekvens av dette er at det bør markeres sterkt at KBO og nettselskapene (energiselskapene) har hver sine rammebetingelser å innrette seg etter... Argumentene for endringsforslaget bifalles forutsatt presiseringen av skillet mellom KBO og nettselskapene markeres sterkere.»

Statnett SF ser det som positivt at gjeldende regelverk klargjøres og er enig i at det er behov for å ha tilstrekkelig grunnlag til raskt å kunne vedta nødvendige tiltak i den operative fasen av rasjonering etter at rasjonering er besluttet iverksatt. Statnett SF støtter i hovedsak de foreslåtte endringene, men påpeker visse forhold som departementet bes om å klargjøre nærmere i lovforslaget.

NEKI mener det må satses på nyanserte og kunnskapsbaserte planer om utkoblingssteder og prioriteter i tilfelle rasjonering. Det vil videre være en fordel om rasjoneringsansvarlig kan rådspørre en mindre gruppe av brukerrepresentanter når vedkommende skal fatte en beslutning.

Buskerud Kraftnett AS uttaler:

«Under pkt. 5A bør det komme inn et avsnitt som sier noe om at fylkesmannen skal være råd-

giver og inneha en nøytral rolle for vurdering av de samfunnsmessige konsekvenser ved iverksettelse av rasjonering.»

NVE uttaler blant annet:

«For å effektivt kunne gjennomføre tiltak i en rasjoneringssituasjon er det nødvendig at blant annet ledere i Kraftforsyningens Beredskapsorganisasjon (KBO) utnevnt av NVE, og regionale og lokale driftsenheter i kraftforsyningen kan gis myndighet til å utføre spesifiserte tiltak som en rasjoneringssituasjon krever uten at det foreligger konkrete vedtak fra rasjoneringsmyndighetene i hvert enkelt tilfelle. Eksempelvis vil dette være faktisk utkobling av forbruk, fastsettelse og oppfølging av energikvoter og sanksjoner (ileggelse av gebyr etc.) når pålegg ikke følges. For å kunne gjøre dette må rasjoneringsmyndigheten kunne delegere myndighet... NVE støtter derfor det fremlagte forslaget og presiserer nødvendigheten av at endringen blir gjennomført.»

Konkurransetilsynet har ingen spesielle innvendinger til forslaget om delegasjon, men påpeker at det er særlig viktig med klart definerte handlingsregler dersom private aktører skal utøve myndighet. Videre fremholder tilsynet:

«I et kraftmarked med manglende konkurranse, vil aktører med markedsrett ha insentiver til å allokere en høyere andel av produksjonen til perioder med lavere forbruk, for på den måten å oppnå høyere pris i perioder når forbruket er høyt. Ved manglende konkurranse kan regulering av hvordan selskapene allokterer produksjonen være bedre enn å ikke ha slike reguleringer. Imidlertid kan dette medføre fare for reguleringsfeil ved at selskapene pålegges en annen allokering av produksjon over året enn det som er den optimale. I utgangspunktet er det markedsaktørene som har best forutsetninger for å allokere produksjonen på en optimal måte.

Erfaringene fra sist vinter tilsier at markedsmekanismene er egnet til å løse selv en meget anstrengt kraftsituasjon. En rasjonering bør derfor først skje dersom prismekanismen er i ferd med, eller faktisk svikter.»

2.3.2 Forslaget om unntak fra forvaltningsloven

Departementet foreslo i høringsutkastet at lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningsaker (forvaltningsloven) ikke skulle gjelde for avgjørelser som fattes av rasjoneringsmyndigheten i forbindelse med gjennomføring av rasjonering.

EBL støtter forslaget om unntak, men mener at enhver besluttet rasjonering må etterfølges av en evaluering som også innbefatter en vurdering av de

vedtak som har vært fattet. EBL finner det for øvrig lettere å begrunne et unntak dersom de formelle vedtak treffes av et ordinært forvaltningsorgan (fylkesmannen).

KS har ingen kommentarer til forslaget utover å påpeke at det bør presiseres at eventuelt erstatningsansvar som følge av feil eller ugyldige vedtak som oppstår i forbindelse med gjennomføring av rasjonerings skal bæres av staten. Rasjonerings skjer av hensyn til samfunnets interesser. Det er derfor rimelig at de som pålegges å bistå staten i ivaretagelsen av fellesskapets interesser også skal holdes skadesløse for de tap som måtte oppstå.

PIL har forståelse for forslaget, men forutsetter at det i etterkant av en rasjonerings er full anledning til å etterprøve de disposisjoner som er gjort både rettslig og på annen måte. Store forbrukere og produsenter må tas med på råd i utformingen av de nødvendige kommandolinjer og prosedyrer gjennom en kontinuerlig prosess for å sikre mest mulig korrekt og oppdatert kunnskapsgrunnlag for beslutningene.

Hydro har forståelse for forslaget, men mener at det ikke er nødvendig med et så omfattende unntak. Etter Hydros vurdering vil hensynet til rask gjennomføring av et rasjoneringsvedtak kunne ivaretas ved at klager over vedtakene ikke gis oppsettende virkning. I den grad departementet vil foreslå mer omfattende unntak enn foreslått av Hydro, understrekes det at unntak må være begrenset til rasjoneringsmyndighetens behandling av den konkrete sak frem til vedtak er truffet. Etter at vedtak er truffet, ville det være uforholdsmessig å frata partene sine rettigheter til blant annet innsyn i sakens dokumenter.

Statnett SF er i hovedsak enig i departementets forslag på dette punktet, men ønsker presisert i lovteksten at unntaket fra forvaltningsloven også skal gjelde for de avgjørelser som eventuelt fattes av den rasjoneringsmyndigheten har delegert myndighet til.

Den Norske Advokatforening, KDS Oslo og Akershus, KDS Nordland og KDS Hedmark støtter i hovedsak forslaget.

KDS Østfold påpeker at dersom myndighet skal delegeres til nettselskaper, så bør klageadgangen opprettholdes.

Justisdepartementet uttaler at det vil være tilstrekkelig å gjøre unntak fra klagereglene. Flere av de øvrige reglene om forsvarlig saksbehandling i forvaltningsloven har unntak av hensyn til saker hvor effektivitetshensyn og gjennomførbarhet må gå foran enkelte av de alminnelige kravene til forsvarlig saksbehandling. Justisdepartementet foreslår derfor en avgrensning av unntaket i tråd med dette.

NVE uttaler at det i en rasjonerings situasjon er nødvendig å kunne gjøre unntak fra forvaltningslovens bestemmelser om klage mv., slik at en rasjonerings lar seg gjennomføre effektivt.

Konkurransetilsynet har ikke innvendinger til forslaget.

2.3.3 Forslaget om innføring av regler om overtredelsesgebyr

Departementet foreslo i høringsutkastet å innføre nye §§ 7–7 og 7–8 om generell adgang til å ilegge gebyr ved overtredelse av energiloven med tilhørende forskrifter.

EBL peker på at forslaget er et generelt forslag om gebyr som ikke knyttes spesifikt til rasjoneringsbestemmelsene. EBL synes det er vanskelig å uttale seg konkret om departementets begrunnelse og forslag. EBL er heller ikke fornøyd med den praktisering NVE har utvist på andre områder når det gjelder ileggelse av tvangsmulkt ved overtredelser av tidsfrister.

KS peker på at forslaget gir NVE og departementet en generalfullmakt til å fastsette gebyr for i prinsippet enhver overtredelse av energiloven. For bedriftene vil gebyrhjemmelen oppleves som en uforutsigbar og altomgripende trussel om å slå ned på det som etter forvaltningens mening er uakseptabel oppførsel. KS mener det ikke er behov for en slik hjemmel, og at den er i strid med grunnleggende krav til rettssikkerhet. Forslaget bør derfor trekkes og man bør avvente Justisdepartementets behandling og oppfølging av NOU 2003: 15 Fra bot til bedring før man eventuelt vurderer å innføre denne type sanksjoner.

Hydro har forståelse for departementets vurdering av behovet for effektive sanksjoner ved brudd på regelverket, men påpeker at departementets drøftelse er noe unyansert. Selv om NOU 2003: 15 Fra bot til bedring tar til orde for økt bruk av forvaltningsmessige reaksjonsformer, innebærer ikke forslaget noen generell anbefaling om å innføre sanksjoner på nye områder. Utredningen anbefaler videre å erstatte straff med forvaltningssanksjoner, ikke at forvaltningssanksjoner skal komme som et generelt tillegg til straff. Hydro mener videre at ileggelse av gebyr ikke skal gjøres av forvaltningen selv, men undergis en domstolsbehandling under henvisning til forslaget i NOU 2003: 12 «Ny Konkurranselov».

Statnett SF har ingen spesielle kommentarer til forslaget om innføring av overtredelsesgebyr.

Samarbeidende Kraftfylke er skeptisk til forslaget om gebyr. Realiteten er at man skaffer seg en ny «straffehjemmel» som er enklere å anvende,

Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

men som svekker rettssikkerheten for den skyldige. Det tilrås at man avventer behandlingen av NOU 2003: 15.

Den Norske Advokatforening har ingen innvendinger til forslaget om gebyr, og slutter seg til de vurderinger og premisser fra departementet som ligger i høringsutkastet, herunder de konkrete ordlydene.

KDS Sør-Trøndelag ser ingen problemer med innføring av bestemmelser om overtredelsesgebyr. Det reises spørsmål om adgangen til å legge gebyr også skal delegeres i samme utstrekning som det delegeres myndighet til KBO ved gjennomføring av rasjonering.

KDS Oslo og Akershus og *KDS Rogaland* støtter forslaget.

KDS Nordland støtter forslaget forutsatt at illegalsen av gebyr begrenses til rasjoneringssituasjonen.

Forbrukerombudet er positiv til forslaget. Forbrukerkundenes stilling styrkes dersom brudd på bestemmelsene i NVEs forskrift av 11. mars 1999 nr. 301 kan sanksjoneres gjennom slikt gebyr.

2.4 Utkast til lovproposisjon

Utkastet til lovproposisjonen har vært forelagt departementene.

Videre har proposisjonsutkastet vært til lovteknisk gjennomgang.

3 Departementets forslag

3.1 Nærmere om KBO

KBO omfatter alle de enheter som forestår produksjon med tilhørende vassdragsregulering, overføring og distribusjon av elektrisk energi og fjernvarme etter energiloven (200 selskaper).

KBO er hierarkisk organisert med Kraftforsyningens sentrale ledelse (KSL), Kraftforsyningens regionsjefer (KRS), Kraftforsyningens distriktssjefer (KDS) og øvrige enheter (bl.a. vassdragsregulanter, kraftprodusenter, nettselskaper).

KSL består av beredskapsmyndigheten (NVE) og systemansvarlig (Statnett SF).

Det er NVE som utpeker KRS. Praksis har vært at KRS utpekes blant ledere hos systemansvarlig. Dette innebærer at den systemansvarliges regioninndeling følges; en KRS for region Nord-Norge, en for region Midt-Norge og en for region Sør-Norge.

NVE utpeker KDS fra en enhet i KBO som vanligvis driver det regionale nettet innenfor et større

område. KDS vil typisk fungere som ledelsesledd for et fylke. Innenfor det geografiske ansvarsområdet til en KDS vil det som hovedregel være både nettselskaper og produsenter.

KRS og KDS er statens representanter når de i henhold til gjeldende lov og forskrifter utøver sitt ansvar og sine oppgaver.

Statnett SF har som systemansvarlig og eier/driver av sentralnettet med tilhørende driftskontrollsystem, en sentral rolle i KBO når denne aktiviseres som følge av ekstraordinære situasjoner. Statnett SF skal bistå NVE både som beredskapsmyndighet og rasjoneringsmyndighet. Statnett SF skal utøve systemansvaret ved å sørge for den momentane balanse mellom forbruk og produksjon. Dette er særlig viktig i situasjoner hvor det kan oppstå feil, skade og andre påkjenninger ved krisehåndtering og gjenoppretting av funksjon i sentralnettet.

KBO er statens virkemiddel for å etablere, opprettholde og øve en overordnet organisatorisk struktur som – i tilfelle en ekstraordinær situasjon – gir relevante ledd på forskjellige geografiske og funksjonelle nivåer myndighet, ansvar og oppgaver.

KBO bygger på de eksisterende selskapers normale ledelse, organisasjon og systemer. Så langt som mulig skal normal drift opprettholdes, og etablerte avtaler og forpliktelser skal oppfylles. Den enkelte driftsenhet har fremdeles selv ansvaret for den daglige driften, administrasjon og økonomisk styring.

KBO skal prioritere håndteringen av ekstraordinære situasjoner når disse oppstår. Skader på liv og eiendom i og ved regulerte vassdrag og energianlegg skal unngås, normal strømforsyning skal opprettholdes eller gjenopprettes så snart som mulig.

Styring gjennom KBO skal bare skje når det er helt nødvendig for å ivareta grunnleggende samfunnsmessige og eventuelt totalforsvarsmessige interesser.

KBO reguleres gjennom energiloven § 6–1 første ledd. Her fastslås det at kraftforsyningen skal underlegges KBO under beredskap og i krig, og at de enheter som står for kraftforsyningen i fred inngår i organisasjonen. I slike situasjoner skal departementet samordne beredskapsplanleggingen og lede kraftforsyningen. Departementets myndighet er delegert til NVE.

Bestemmelsens tredje ledd regulerer bruken av KBO i andre situasjoner enn under beredskap og i krig. Ved skade på kraftforsyningsanlegg som følge av naturgitte forhold, teknisk svikt, terror- eller sabotasjeaksjoner, samt i forbindelse med rasjonering, kan KBO pålegges oppgaver. Det er i disse situasjonene ikke aktuelt å underlegge kraftforsynin-

gen KBO på den måte loven forutsetter for beredskap og krig, men derimot å kunne benytte organisasjonens oppbygging med tilhørende ledelsesledd til å løse oppgaver som utøvende organ i krisehåndteringen.

3.2 Innføring av hjemmel for delegasjon i forbindelse med rasjonering

Etter energiloven § 5A-2 første ledd er det departementet som iverksetter rasjonering. Bestemmelsens annet ledd fastslår at departementet utpeker en rasjoneringsmyndighet som er ansvarlig for planlegging og administrativ gjennomføring av rasjonering. Bakgrunnen for bestemmelsen er omhandlet i Ot.prp. nr. 56 (2000–2001), jf. Innst. O nr. 112 (2000–2001).

Departementet foreslo i høringsutkastet å innta et nytt tredje ledd i bestemmelsen om adgang for rasjoneringsmyndigheten til å kunne delegere myndighet, herunder til private rettssubjekter.

Departementet konstaterer at ingen av høringsinstansene har gått i mot at det innføres en slik delegasjonshjemmel. Høringsinstansene har imidlertid forskjellige syn med hensyn til hvem som bør inneha den formelle vedtaksmyndigheten, rollefordelingen mellom de ulike aktørene, planleggingen av rasjonering og kravene som må stilles til de som skal delegeres myndighet.

Når det gjelder delegasjonsspørsmålet konstaterer departementet at det i hovedsak er kraftnæringens interesseorganisasjoner som har tatt til orde for en løsning hvor fylkesmannen skal treffe beslutningene, mens aktørene kun skal utføre pålegg og faktiske handlinger i tråd med fylkesmannens prioriteringer, samt bistå med kunnskap og teknisk/faglige råd.

Departementet vil presisere at meningen med høringsutkastet primært var å innføre en hjemmel for å delegere myndighet til ledelsesleddene i KBO, og ikke til de enkelte underliggende enhetene i KBO som for eksempel nettselskapene innenfor et distrikt. Riktignok inngår samtlige nettselskaper i KBO med blant annet eget planansvar, men de er i beslutningsmessig henseende underlagt ledelsesleddene på distriktsnivå, regionnivå og sentralt nivå. Det vises til redegjørelsen om KBO under punkt 3.1 ovenfor.

Departementet er enig med *PIL* og *Hydro* i at det er viktig at KRS og KDS er bevisst på hvilken rolle man utøver i en eventuell rasjoneringssituasjon. Kraftforsyningen og KBO må av tekniske og beredskapsmessige årsaker organiseres slik i en rasjoneringssituasjon som det er redegjort for ovenfor under punkt 3.1. Departementet vil påpeke at det derfor ikke lar seg gjøre å oppstille et abso-

lutt krav om at ledelsesleddene i KBO under ingen omstendighet skal ha tilknytning til selskaper som kan ha kommersielle interesser i hvordan rasjonering gjennomføres eller hvilke tiltak som skal iverksettes. Departementet forutsetter imidlertid at de som får delegert myndighet i medhold av forslaget skal opptre uavhengig og nøytralt i rasjonerings-sammenheng som statens representanter uten at det på noen måte skal skjeles hen til annen virksomhet som ellers utøves.

Departementet vil presisere at ledelsesleddene i KBO og eventuelt de private rettssubjekter som utøver myndighet delegert til dem av rasjoneringsmyndigheten, normalt vil måtte anses å handle på vegne av rasjoneringsmyndigheten i forhold til spørsmål om ansvar for vedtak eller handlinger utført under rasjonering.

De enkelte underliggende enhetene i KBO vil i stor grad kun forholde seg til pålegg gitt av rasjoneringsmyndigheten på sentralt nivå og ledelsesleddene i KBO på region- og distriktsnivå. I spesielle tilfeller kan det være aktuelt å delegere rasjoneringsmyndighet fra KRS til KDS og fra KDS til en enkelt øvrig enhet i KBO.

Departementet konstaterer at samtlige av de fylkesmenn som har uttalt seg til høringsutkastet støtter departementets forslag å innføre hjemmel for å delegere myndighet til KBO eller nærmere bestemte ledelsesledd i KBO. Det vises blant annet til uttalelsene fra *fylkesmannen i Østfold*, *fylkesmannen i Hedmark* og *fylkesmannen i Vestfold* som forutsetter at KBO lokalt og regionalt rådfører seg med kommunene og/eller fylkesmannen i prioriterings-spørsmål, samt at fylkesmannen og fylkesberedskapsrådet kan fungere som rådgivende instans.

Departementet er enig med fylkesmennene på dette punktet, og vil også påpeke at KDS som ledelsesledd i KBO allerede er representert i fylkesberedskapsrådet. Ved vanskelige prioriteringer av ulike samfunnsinteresser i en eventuell rasjonerings-situasjon, vil derfor KDS kunne velge å forholde seg til de råd som gis fra fylkesmannen og eventuelt de enkelte kommunene. En slik rådføring vil også bidra til å sikre legitimitet og tillit til de beslutningene som treffes.

Når det gjelder planleggingen av rasjonering, vil departementet påpeke at høringsutkastet ikke la opp til endringer av gjeldende organisering og ansvar. Det vil fortsatt være slik at NVE som rasjoneringsmyndighet har ansvaret for overordnet planlegging av rasjonering, og for å påse at det er utarbeidet planer for slike tiltak på sentralt, regionalt og lokalt nivå i samråd med sentrale, regionale og lokale myndigheter, samt berørte interesser. Alle enheter i KBO er pålagt å utarbeide slike planer.

Departementet finner på bakgrunn av høringsuttalelsene spesielt grunn til å fremheve viktigheten av at en eventuell rasjonering er så godt planlagt som mulig, at planene er gjenstand for en revisjon med jevne mellomrom i samråd med berørte myndigheter og interesser, herunder berørte kraftprodusenter og forbrukerinteressene.

Flere høringsinstanser har påpekt et ønske om at planer for en eventuell rasjonering bør godkjennes av NVE som overordnet rasjoneringsmyndighet. En slik godkjenning vil etter departementets vurdering være meget ressurskrevende. I tillegg vil det være svært krevende å utarbeide planer som til enhver tid er riktige sett i forhold til de samfunnsmessige konsekvensene av gjennomføringen av en slik plan. En godkjenning av planene vil medføre fare for at planene låses fast fordi de oppfattes som endelige og bindende, slik at de blir lagt til grunn uavhengig av den konkrete situasjonen. Departementet vil derfor ikke foreslå en slik løsning.

Når det gjelder spørsmålet om hvilke forhold og tiltak det kan være aktuelt å treffe vedtak om i forbindelse med gjennomføringen av en eventuell rasjonering etter § 5A-2, vil departementet påpeke at dette primært vil dreie seg om nærmere angitte rasjonerings tiltak. Det vises til Ot.prp. nr. 56 (2000–2001) punkt 3.6.3.2.

I en mer operativ fase av en rasjonering vil tiden til å finne løsninger ofte være knapp. At NVE som rasjoneringsmyndighet må treffe vedtak i hver enkelt sak knyttet til gjennomføring av rasjonering vil være for tidkrevende. Videre må NVE i en slik situasjon ha detaljert innsikt i regionale og lokale forhold. I en rasjoneringssituasjon forutsetter det at NVE besitter et operativt apparat med kompetanse, organisasjon og tekniske ressurser som det ikke er lagt opp til at direktoratet skal ha. Som det fremgår av Ot.prp. nr. 56 (2000–2001) er de administrative og operative systemer som kan håndtere en rasjoneringssituasjon i regionale og lokale områder bygget opp i KBO.

Det er de som står nær utfordringene som har best lokal kunnskap, faglig innsikt og forutsetninger for å finne de samfunnsmessig riktige løsningene på kortest mulig tid. For effektivt å kunne gjennomføre tiltak i en rasjoneringssituasjon, er det nødvendig at KBO, og i spesielle tilfeller regionale og lokale driftsenheter i kraftforsyningen, kan delegeres rasjoneringsmyndighet. Eksempelvis vil dette være faktisk utkobling av forbruk, fastsettelse og oppfølging av energikvoter mv.

Departementet vil presisere at beslutningsmyndigheten i stor grad vil være knyttet til gjennomføringen av operasjonelle og faktiske disposisjoner i tilknytning til kraftsystemet for å oppnå formålet

med rasjoneringen og de ulike rasjoneringstiltakene som iverksettes. I situasjoner hvor det må prioriteres annerledes enn planen eller i større detalj enn planen legger opp til, vil ledelsesleddene i KBO få råd fra fylkesmannen og fylkesberedskapsrådet. I spesielle tilfeller hvor den enkelte driftsenhet i KBO får myndighet, går departementet ut fra at driftsenheten i tvilstilfeller vil rådføre seg med ledelsesleddene i KBO.

Departementet mener på denne bakgrunn at dagens beredskapsorganisering er hensiktsmessig, og opprettholder forslaget om delegasjon ved rasjonering. Departementet finner på bakgrunn av høringen grunn til å endre ordlyden i forhold til høringsutkastet, slik at KBO uttrykkelig nevnes i ordlyden. I spesielle tilfeller kan det være behov for at KRS eller KDS kan delegere myndighet til øvrige enheter innen KBO. Den foreslåtte endring legger til rette for slik delegasjon. Ved delegasjon inntre instruksjonsmyndigheten for overordnet myndighet på vanlig måte.

Det følger av energiloven § 6–1 tredje ledd at KBO kan pålegges oppgaver i forbindelse med rasjonering etter § 5A-2. Departementet vil presisere at de som delegeres myndighet etter bestemmelsen vil ha plikt til å utøve kompetansen i tråd med sine pålagte oppgaver.

Statnett og KDS Sør-Trøndelag, uttaler at det er usikkerhet med hensyn til tidspunktet og måten denne myndighet vil bli delegert. Departementet vil påpeke at det følger av § 5A-2 første ledd at rasjonering ikke iverksettes før departementet har truffet beslutning om dette. Departementet legger til grunn at det mest hensiktsmessige vil være at rasjoneringsmyndigheten fastsetter fullmaktene til KBO etter at departementet har fattet beslutning om iverksettelse av rasjonering, og at fullmaktene kan tilpasses den aktuelle situasjonen. Fullmaktene vil bestå inntil departementet har besluttet opphør av rasjonering.

Departementet vil likevel ikke utelukke muligheten for at visse fullmakter kan foreligge på forhånd, og at dette om nødvendig kan avklares nærmere i forskrifter i medhold av energiloven § 5A-2, jf. § 7–6. Departementet viser til at NVEs forskrift om rasjonering ikke trer i funksjon før departementet har truffet sin beslutning i medhold av § 5A-2 første ledd.

3.3 Unntak fra forvaltningsloven

Departementet mener det er behov for å kunne fastsette unntak fra forvaltningsloven for avgjørelser som fattes av rasjoneringsmyndigheten, eller

den som rasjoneringsmyndigheten delegerer myndighet til, i forbindelse med gjennomføring av rasjoning etter § 5A-2.

Tiden som brukes for å finne løsninger og fatte vedtak om tiltak knyttet til operative forhold i forbindelse med gjennomføring av rasjoning vil være avgjørende. I slike situasjoner vil rasjoneringsmyndigheten, eller den som får delegert slik myndighet, måtte ta en mengde beslutninger på kort tid. Disse beslutningene vil kunne være av ulik karakter.

Det kan for eksempel være nødvendig å foreta tvangsutkobling av forbruk for kortere eller lengre tid. Slike beslutninger må treffes på grunnlag av kunnskap og kompetanse om lokale eller regionale forhold, og vil innebære prioritering i tråd med prinsippene som er fastsatt i NVEs forskrift om rasjoning. Vedtakene må gjennomføres umiddelbart av hensyn til situasjonen. En klage kan derfor ikke hindre at tiltaket blir gjennomført. Siden det ikke vil være mulig å endre på fullbyrdede tiltak eller handlinger, vil en klagebehandling i ettertid ikke ha noen realitet utover eventuelt å fastslå om vedtakene var rettmessige eller urettmessige i forhold til lov og forskrift. De som delegeres myndighet etter forslaget anses å handle på vegne av staten ved spørsmål om ansvar for eventuelle urettmessige vedtak eller handlinger under rasjoning basert på det lovverk som gjelder for slikt ansvar.

Departementet konstaterer at høringsinstansene har forskjellig syn på spørsmålet om unntak fra forvaltningsloven. De fleste høringsinstansene uttrykker forståelse for behovet for et unntak, men har innvendinger knyttet til omfanget av unntaket.

Unntaksbestemmelsen i høringsutkastet ble inntatt primært fordi ordinær klageadgang på slike vedtak kan medføre at rasjoning ikke effektivt lar seg gjennomføre.

Departementet ser imidlertid de betenkeligheter som er påpekt fra *Norsk Hydro ASA* og vil foreslå å begrense unntaket fra forvaltningsloven på dette punktet i tråd med forslaget fra *Justisdepartementet* som har uttalt følgende:

«Så vidt vi kan se vil det være tilstrekkelig å gjøre unntak fra klagereglene i forvaltningsloven. Vi kan ikke se at det er hensyn som tilsier at de øvrige reglene om forsvarlig saksbehandling i forvaltningsloven ikke skal gjelde for avgjørelser som treffes av rasjoneringsmyndigheten. Vi gjør da oppmerksom på at flere av reglene i forvaltningsloven har unntak nettopp av hensyn til den type saker hvor effektivitetshensyn og hensyn til vedtakets gjennomførbarhet må gå foran enkelte av de alminnelige kravene til forsvarlig saksbehandling, se bl.a. forvaltningsloven § 16

tredje ledd bokstav a, § 17 annet ledd bokstav b, § 23 og § 27 annet ledd.»

Olje- og energidepartementet vil påpeke at det etter omstendighetene kan tenkes å bli reist spørsmål om habilitet, siden myndighet til å fatte vedtak skal delegeres til ledelsesledd i KBO eller i spesielle tilfeller til ordinære driftsenheter i KBO. Som det fremgår av punkt 3.2 ovenfor, har KRS og KDS alltid tilknytning til selskaper som står for kraftforsyningen. En KDS kan for eksempel bli nødt til å fatte vedtak i en rasjoningssituasjon som påvirker det selskap vedkommende person til daglig er administrerende leder i og andre selskaper som eget selskap har et kommersielt forhold til.

Etter departementets vurdering vil det i praksis være tilnærmet umulig å legge til rette for en effektiv og moderne krisehåndtering i kraftforsyningen uten å involvere som beslutningstakere personer og aktører som i ulik grad er i posisjoner som etter forvaltningsloven § 6 medfører at vedkommende automatisk blir inhabil. De som delegeres myndighet i tråd med forslaget kan derfor ikke avkreves fullstendig habilitet gjennom en direkte anvendelse av forvaltningsloven § 6 med de objektive habilitetsgrunnene som er angitt i bestemmelsens første ledd boksta a-e.

Departementet viser imidlertid til forutsetningen om nøytralitet ovenfor under punkt 3.2, og antar at habilitetsreglene må forstås slik at de ikke er til hinder for gjennomføring av en eventuell kraftrasjoning i en alvorlig situasjon for samfunnet. Selv om det fastsettes unntak fra forvaltningsloven kapittel II, vil departementet understreke at dette ikke fritar fra de alminnelige ulovfestede forvaltningsrettslige reglene om myndighetsmisbruk. Dette innebærer at myndighet skal utøves på et forsvarlig grunnlag uten at det utvises vilkårlighet, tas utenforliggende hensyn (herunder hensyn til eget selskaps kommersielle interesser) eller fattes vedtak som er urimelige eller som er uttrykk for usaklig forskjellsbehandling. Departementet viser for øvrig til forutsetningen om nøytral opptreden fra de som delegeres myndighet etter forslaget, jf. punkt 3.2 ovenfor, og foreslår på denne bakgrunn at det i nytt tredje ledd siste punktum slås fast at sakene allikevel skal forberedes og avgjøres etter en forsvarlig, saklig og nøytral saksbehandling.

Departementet foreslår på denne bakgrunn som nytt tredje ledd annet punktum i § 5A-2 en bestemmelse som fastslår at kapittel VI om klage og omgjøring i forvaltningsloven ikke gjelder for enkeltvedtak som er truffet av rasjoneringsmyndigheten i forbindelse med gjennomføring av rasjoning. Det foreslås å presisere at unntaket også gjel-

Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

der for de som får delegert myndighet til å treffe slike vedtak fra rasjoneringsmyndigheten etter første punktum.

3.4 Ny § 7–7 om overtredelsesgebyr

Det foreslås å innføre nye bestemmelser i energiloven kapittel 7 som gir adgang til å ilegge gebyr ved overtredelser av energiloven med tilhørende forskrifter om rasjonering.

Mange av høringsinstansene har hatt store innvendinger mot dette høringsforslaget som gikk ut på å innføre adgang til å ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av energiloven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven. De fleste av høringsinstansene har ikke de samme innvendinger dersom gebyrbestemmelsene avgrenses til kun å gjelde ved overtredelse av rasjoneringsbestemmelsen i energiloven.

Departementet vil vise til at Sanksjonslovutvalget den 16. mai 2003 avga NOU 2003: 15 «Fra bot til bedring – Et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff». *Justisdepartementet* har ennå ikke bestemt hvordan utvalgets forslag vil bli fulgt opp, og hvor raskt dette kan skje.

Energiloven § 7–3 og 7–5 angir de sanksjoner som står til rådighet ved brudd på loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven. § 7–5 inneholder en straffetrussel, og § 7–3 angir bestemmelse om tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon.

Ved overtredelse av energiloven med tilhørende forskrifter vil tilbaketrekking av konsesjon være en uforholdsmessig eller upraktisk sanksjon, for eksempel overfor nettselskaper som uansett må drive sin virksomhet med konsesjon. Tvangsmulkt er et pressmiddel som skal sikre etterlevelse av loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven. Forutsetningen for å ilegge tvangsmulkt er imidlertid at det fortsatt foreligger en ikke oppfylt forpliktelse. Vedtak om tvangsmulkt kan dermed ikke treffes etter at det ulovlige forholdet er opphørt. Straffeansvar for mindre alvorlige overtredelser, er etter departementets syn i mange tilfeller en uforholdsmessig og uhensiktsmessig reaksjonsform.

Etter departementets vurdering er det allerede nå behov for å innføre mer egnede sanksjoner i energiloven. Innføring av en gebyrhjemmel er nødvendig av hensyn til en effektiv gjennomføring av rasjonering. Etter høringen mener departementet imidlertid at innføring av en generell bestemmelse i energiloven om overtredelsesgebyr bør avvente Justisdepartementets oppfølging av Sanksjonslovutvalget.

Det foreslås å avgrense forslaget til nye §§ 7–7 og 7–8 til kun å gjelde for overtredelse av energiloven § 5A-2, samt forskrifter i medhold av denne bestemmelsen.

Departementet vil derfor foreslå at det innføres en ny § 7–7 som gir hjemmel til å fastsette plikt til å betale gebyr som følge av overtredelse av energiloven § 5A-2 eller pålegg gitt i medhold av § 5A-2. Gebyr ved overtredelse av denne bestemmelsen vil være en administrativ sanksjon som stiller særlige krav til hjemmelens klarhet. Det foreslås derfor at lovteksten angir at overtredelse av § 5A-2 kan medføre gebyr, og at det angis at overtredelser av bestemmelser eller pålegg knyttet til rasjonering gitt med hjemmel i lovbestemmelsen kan medføre gebyr der det er særlig angitt i bestemmelsen eller pålegget.

Departementet vil understreke at det ikke er aktuelt å delegere myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr til KBO eller de enkelte enheter i beredskapsorganisasjonen. Kompetanse til å ilegge gebyr i forbindelse med en rasjonering etter § 5A-2, vil i tråd med hva som gjelder for energiloven for øvrig, på ordinær måte delegeres til NVE som sentral rasjoneringsmyndighet. Gebyrileggelse vil i tråd med forslaget følge forvaltningsloven med ordinær klageadgang på vedtakene. Ved en eventuell gebyrileggelse knyttet til gjennomføring av rasjonering, kan det imidlertid ikke påregnes at klagen gis oppsettende virkning, jf. forvaltningsloven § 42.

Det foreslås videre at skyldkravet angis i lovteksten. Det kreves uaktsomhet eller forsett for at en overtredelse skal medføre gebyr.

Det foreslås at gebyr etter bestemmelsen skal være tvangsgrunnlag for utlegg, samt at Statens Innkrevingsentral gis en begrenset særnamsmyndighet for tvangsinndrivning av slik gebyrkrav. Bestemmelsen i annet ledd annet punktum er i samsvar med en vanlig lovgivningspraksis de senere år i forbindelse med lovbestemmelser om at offentlige krav er tvangsgrunnlag for utlegg.

3.5 Ny § 7–8 om foretak

Det er behov for at også foretak kan ilegges gebyr når en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr er begått på vegne av foretaket i forbindelse med rasjonering.

Et vilkår for å ilegge foretak overtredelsesgebyr er etter første ledd første punktum at det er begått en «overtredelse som kan medføre sanksjon». Dette uttrykket er en henvisning til oppregningen av handlingsnormene i § 7–7. En av disse må være brutt. Videre innebærer uttrykket at skyldkravet i

§ 7–7 må være oppfylt. Her følger imidlertid en viktig modifikasjon av § 7–8 første ledd annet punktum. Dermed kan foretak ilegges overtredelsesgebyr «selv om det ikke kan anvendes sanksjon mot noen enkeltperson». Dette innebærer at både anonyme og kumulative feil omfattes. Med anonyme feil siktes til tilfeller hvor man ikke lykkes i å utpeke gjerningspersonen. Kumulative feil står man overfor når flere personer har begått feil, men uten at noen av dem har opptrådt uaktsomt. Man konstaterer her uaktsomhet ved å «summere» feilene. Answeret går imidlertid lenger. Med unntak for hendelige uhell og force majeure-tilfeller er answeret objektivt.

Overtredelsen må være begått av noen som har opptrådt «på vegne av foretaket». Dette innebærer at personen må ha positiv hjemmel for å handle. Denne kan følge av lov, forskrift, sedvane, stilling, verv eller avtale. Både ansatte og oppdragstakere omfattes. En person kan som utgangspunkt ikke antas å handle «på vegne av» foretaket dersom handlingene er illojale overfor foretaket, for eksempel dersom handlingen er foretatt for å ivareta egne interesser på bekostning av foretakets.

Momentene angitt i annet ledd har betydning både ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyret. Oppregningen av momenter er ikke uttømmende.

Grovheten jf. bokstav a, vil alltid stå sentralt. Flere elementer vil inngå i en grovhetsvurdering. Det må ses hen til overtredelsens omfang og virkninger. Videre må det legges vekt på den utviste skyld.

Foretakets mulighet til å forebygge overtredelsen ved instruksjon, opplæring og kontroll er en viktig del av begrunnelsen for overtredelsesgebyr som ilegges foretak.

På samme måte er det sammenheng mellom angivelsen i bokstav c om at det skal legges vekt på om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser – og hensynet til riktig ansvars plassering, som er en del av begrunnelsen for bestemmelsen i § 7–8.

Moment i bokstav d – om foretaket har eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen – kan ses som en forlengelse av grovhetsmomentet i bokstav a. Således inngår både skadevirkninger og fortjenestemuligheter i vurderingen av hvilke virkninger overtredelsen har hatt. Etter bokstav a tar man imidlertid utgangspunkt i konsekvensene av overtredelsen, mens man etter bokstav d ser isolert på fordelene for foretaket.

Av bokstav e fremgår at det skal legges vekt på om det foreligger gjentakelse.

Som bokstav f er tatt med at det skal tas hensyn til foretakets økonomiske evne. For at et gebyr ilagt

et foretak skal få den tilstrekkelige preventive virkning må reaksjonen være følbar, samtidig som den ikke skal virke urimelig eller uforholdsmessig. Hva som er en følbar reaksjon, vil i stor grad avhenge av foretakets økonomiske stilling, eller situasjonen for det konsern foretaket inngår i.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Enheter i KBO som i en rasjoneringssituasjon er blitt delegert myndighet, kan påføres ekstrakostnader som følge av selve myndighetsutøvelsen. Det må utarbeides en ordning med kompensasjon for slike kostnader. Departementet vil be NVE utrede om ekstrakostnadene bør dekkes av beredskapsgebyret slik at kostnadene blir fordelt mellom alle enheter i KBO.

Forslaget om delegasjon av myndighet til KBO kan også reise spørsmål om hvem som har answeret for å erstatte skade og tap som oppstår ved rasjonering.

Som påpekt under punkt 3.2 og 3.3 ovenfor legger departementet til grunn at de som utøver slik myndighet handler på vegne av staten. I den grad det skulle oppstå ansvar som følge av myndighetsutøvelsen etter alminnelige erstatnings- og ekspropriasjonsrettslige regler eller reglene om det offentliges erstatningsansvar, vil slike eventuelle erstatningskrav måtte fremmes mot staten.

Det lar seg i dag ikke gjøre å forutsi omfanget av en slik erstatning. Formålet med rasjonering er å søke å minimere negative samfunnsmessige virkninger av en ekstraordinær situasjon. Alternativet til rasjonering kan innebære større ansvar og større negative samfunnsmessige konsekvenser gjennom ukontrollert sammenbrudd av kraftsystemet.

Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at forslaget vil medføre vesentlige eller nevneverdige konsekvenser av økonomisk eller administrativ art.

5 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 5A-2 annet ledd nytt annet punktum

Det vises til punkt 3.1, 3.2 og 3.3.

Til ny § 7–7 (Overtredelsesgebyr)

Det vises til punkt 3.4.

Til ny § 7–8 (Foretak)

Det vises til punkt 3.5.

Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

Olje- og energidepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven).

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

I

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) gjøres følgende endringer:

§ 5A-2 nytt tredje ledd skal lyde:

Rasjoneringsmyndigheten kan delegere myndighet til å treffe vedtak i forbindelse med gjennomføring av rasjonering til Kraftforsynings beredskapsorganisasjon (KBO). Kapittel VI om klage og omgjøring i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjelder ikke for enkeltvedtak som er truffet av rasjoneringsmyndigheten eller KBO i forbindelse med gjennomføring av rasjonering. For saker som behandles av KBO gjelder heller ikke forvaltningsloven kapittel II om ugildhet. Saker skal likevel forberedes og avgjøres etter en forsvarlig, saklig og nøytral saksbehandling.

Gjeldende § 5A-2 tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Ny § 7-7 skal lyde:

§ 7-7. (Overtredelsesgebyr)

Departementet kan ilegge den som uaktsomt eller forsettelig overtrer §5A-2 i denne lov overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved slik overtredelse av bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av § 5A-2 der adgang til å ilegge overtredelsesgebyr er særskilt bestemt.

Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav på gebyr innkreves av Statens innkrevingsentral. Innkrevingsentralen kan inndrive kravet ved trekk i lønn og andre lignende ytelser etter reglene i dek-

ningsloven § 2-7. Innkrevingsentralen kan også inndrive kravet ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

Ny § 7-8 skal lyde:

§ 7-8. (Foretak)

Når en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr etter § 7-7 er begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket. Dette gjelder selv om overtredelsesgebyr ikke kan ilegges noen enkeltperson. Med foretak menes her selskap, enkeltpersonforetak, stiftelse, forening eller annen sammenslutning, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om et foretak skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmåling av sanksjonen skal det særlig legges vekt på

- a) overtredelsens grovhet,*
- b) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne forebygget overtredelsen,*
- c) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,*
- d) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,*
- e) om det foreligger gjentakelse,*
- f) foretakets økonomiske evne.*

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.